

Expo '95 symposium over plattelandsvernieuwing

Recreant wil 'zappen' in Lauwersland

DOKKUM - Vergrijzing van de bevolking, afnemende voorzieningen, milieuverontreiniging vanuit de landbouw, een inzakkende economie. De problemen op het platteland verschillen per regio. Recreatie en toerisme bieden goede kansen voor vernieuwing van het platteland. 'Identiteit, maatwerk en vooral produktkwaliteit zijn daarbij de sleutelwoorden', meent dr. Bram van de Klundert, hoofd ruimtelijke planvor-

ming en openluchtrecreatie van het DLO-Staring Centrum in Wageningen.

'Het is opvallend dat een abstract begrip als plattelandsvernieuwing in korte tijd zoveel enthousiasme en energie heeft losgemaakt. Bestuurders én burgers zijn ervan doordrongen dat er wat gebeuren moet. Ze lanceren ook ideeën. Maar men mist de beleidsruimte en het overlegplatform om de initiatieven ook succesvol te kunnen ontwikkelen', constateert Van de Klundert. Als beleidsmedewerker bij het Staring Centrum - één van de instituten van de dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) van het ministerie van LNV - besteedt hij een belangrijk deel van zijn tijd aan onderzoek naar de problematiek van het platteland. Het traditionele verschil tussen platteland en stad is volgens hem steeds vager geworden.

Veren

'Functioneel en psychologisch is Nederland al grotendeels verstedelijkt. Iedere uithoek is in korte tijd bereikbaar. Verre zijn gewone burgers geworden'. Van de Klundert ziet het als een uitdaging om oplossingen van verschillende problemen op het platteland met elkaar te combineren. Hoe? Met behulp van een strategie die gericht is op het leveren van 'maatwerk' bij het bevorderen van recreatie, toe-

risme en natuurontwikkeling. 'Een afwisselend pakket aan produkten, dat is essentieel. Differentiatie. Met drukke en rustige dingen. Dat sluit aan bij wat mensen tegenwoordig willen. Ze 'zappen' niet alleen als ze voor de tv zitten, maar ook bij wat ze doen. De ene keer wil men rondlopen in hyper-natuur, de andere keer wil men genieten van hypercultuur'.

Kwaliteit

'Als het maar kwaliteit heeft, een herkenbare identiteit. Het platteland is nu nog te grijs. Kijk naar het Groene Hart: daar wonen miljoenen mensen omheen, maar er is geen goed produkt dat als publiekslokker fungeert. Terwijl hier de verstedelijking juist als economische drager dienst kan doen voor natuurontwikkeling. Ander voorbeeld: de kustzone van Zeeland. Op een smal stukje grond staat het daar's zomers bomvol met tenten en caravans. Maar het hele achterland is leeg. Een slecht gebruik van de ruimte. Je zou de daar aanwezige sociaal-economische potenties kunnen benutten door de inrichting van afwisselende natuurparken waar mensen kunnen kamperen.'

Verdelingsvraagstuk

Landbouw en natuur verkeren in een moeizame verhouding tot elkaar. De zwakke economische situatie van de land-

bouw lijkt inmiddels structureel. In de optiek van Van de Klundert los je de problemen niet op door boeren een rol bij natuurbeheer te geven. 'Je kunt je afvragen', stelt Van de Klundert, 'of het zo erg is dat het platteland leegloopt. Men doet daar heel ernstig over door bijvoorbeeld te verwijzen naar de hoge werkloosheid. Maar werkloosheid, is een verdelingsvraagstuk. Voor de regionale economie, of het gaat om Zeeland of de akkerbouwgebieden in Oost-Groningen, is de betekenis van de landbouw veelal erg klein. Het faat om een fractie van de werkgelegenheid in de regio. Versterking van de landbouw is in veel regio's dan ook niet de meest kansrijke oplossing. In de grote steden zitten veel meer mensen zonder werk. Daar kun je het geld beter aan besteden'.

Kansen

In plattelandsregio's waar de landbouw een kwijnend bestaan leidt, zijn volgens Van de Klundert legio kansen voor 'royale' natuurontwikkeling. 'Daarmee kun je de diversiteit in het Nederlandse landschap versterken. Het is toch ook leuk om in Oost-Groningen, een paar lege, uitgestrekte gebieden te hebben? Laat recreanten maar ervaring opdoen met survival-achtige ruige omstandigheden, want dat hebben we in Nederland niet'. Risico's voor de agrarische sector in de relatie tot regionale economie zijn er vooral in de zogenoemde overdruk-gebieden. Dat zijn regio's waar als gevolg van de nabijheid van grote steden veel druk op de ruimte en het milieu ligt. 'Het gaat hier', zegt Van de Klundert, 'om gebieden met glas-

tuinbouw en intensieve veehouderij.

Problemen

Als het daar economisch spaak loopt en kassen en veechuren komen leeg te staan, heb je ook meteen enorme problemen van ruimtelijke kwaliteit'. Gebiedsgericht maatwerk kan niet slagen zonder bestuurlijke vernieuwing. Het advies ('Buiten leven in Nederland') van de Werkgroep Plattelandsvernieuwing signaleert dat het platteland wordt geconfronteerd met 'vele loketten en verschillende voorwaarden'. De rijksoverheid moet de draai maken naar een faciliterende rol'. Regie van bovenaf ('top-down') moet, waar mogelijk, worden vermeden. Van de Klundert: 'De overheid is te veel bezig met precies aan te geven waar wat aan natuur moet komen. Ze lijkt niet te sturen op het te bereiken resultaat, op doelen dus, maar op instrumenten. Bijvoorbeeld hoe er met regeltjes en subsidiestromen is omgegaan. Daar ligt een wezenlijk dilemma.

Flexibel

Het parlement wil kunnen controleren hoe en onder welke voorwaarden het overheids-geld wordt besteed. Terecht natuurlijk, maar tegelijk werkt dat ook verstarrend op initiatieven van derden. Provincies en andere uitvoerende partijen willen juist flexibiliteit en méér eigen beleidsruimte'. Wat specifiek onder een 'faciliterende rol' van de overheid bij plattelandsvernieuwing moet worden verstaan, daarover geeft het advies geen uitsluitsel, stelt Van de Klundert vast. 'Als het maar niet bij een kreet blijft.'

Marktpartij

Zelf heeft hij wel ideeën hoe het anders zou kunnen. 'De overheid moet meer als marktpartij optreden bij het aankopen van stukken grond voor natuurontwikkeling. Gelet op de gigantische verschillen in prijs tussen bouwgrond op het platteland en in stedelijk gebied, liggen er voor de overheid nog onbenutte mogelijkheden om actief te sturen bij de ontwikkeling van natuurgebieden'. Daarnaast kan de overheid als 'katalysator' optreden om kansrijke plattelandsgebieden projectmatig aan te pakken.

Controle

Budgetten koppelen aan projecten. Met daarbij een type instrumentarium dat lijkt op dat van de landinrichting, maar dan wel met een veel kortere procedure. Een stuurgroep wordt belast met de controle op de uitvoering van het geheel'. Van de Klundert bezocht onlangs een conferentie waar 40 landen ervaringen en voorbeelden uitwisselden op het gebied van plattelandsvernieuwing. 'Een opvallende conclusie - en tegelijk ook leerzaam voor de Nederlandse situatie - was dat iedereen die met deze problematiek te maken heeft, behoefte heeft aan een platform waar communicatie is tussen lokale initiatieven en nationale verantwoordelijkheden. Door globale aansturing van de rijksoverheid, die beperkt blijft tot het toetsen van de kwaliteit van de projecten, moet het mogelijk zijn dat groeperingen elkaar vinden en gemotiveerd aan de slag gaan'. *Loek Kusiak in 'Platform'.*

1. herstructurering landbouw:

- De overheid faciliteren, namelijk faciliteiten vermarkten en enkelproblemen bij voordoen biologische streekprodukten.

- De overheid bioserende rol bij om de beschik hierbij is n gebied gebode.

- Wat betreft d ères moet aan ring worden voorbeeld do over boeren d leveren met waarde in pl alternatieve b

2. niet-agrarische landbouw:

- Behoud en fysieke rand het landschap in plaats van voor de gr eigenaren belc verde natuur, schapsschoon.

3. groene nieuwe dragers:

- Op het gebied marketing kan faciliteren; door de toe atieve sector zich beter te c per regio een s produkt te bie

4. rode nieuwe dragers:

- Voorbeeldproj ten (bijvoorbe ken, nieuwe en kleinschalig sche bedrijvig

- Wat betreft werking moge ken om aan (werkgelegehe van de ministe en EZ.